DD.

Een Socrogenetische Grondwet

K.S.A.T.R.I.A.N.
BANDOENG
INSTITUUT

E 726

DR. E. F. E. DOUWES DEKKER.

EEN

SOCIOGENETISCHE GRONDWET.

Één der Hoeksteenen voor het
Gebouw onzer Revolutionaire
Maatschappij Beschouwing.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE VINGERWIJZING
AAN ONZE NATIONALISTEN.

Uitgave van „De Indonesische
Boek- en Brochurehandel."
Gang O' Herne 17. — Semarang.
1920

Dit boek is in goede conditie. Vouw het niet om. Het kan je f 0.30 kosten, als het beschadigd terugkomt. Maak het niet vuil, dat zou je f 0.05 kosten.
Het Ksatrian Instituut.

EEN SOCIOGENETISCHE GRONDWET.

Eén der hoeksteenen voor het Gebouw onzer Revolutionaire Maatschappij - Beschouwing.

Populair-wetenschappelijke Vingerwijzing aan onze Nationalisten.

WETENSCHAP EN POLITIEK.

Het behoeft nauwelijks meer te worden aangetoond dat er een nauwe betrekking bestaat tusschen wetenschap en staatkunde. In deze betrekking is de wetenschap de heerschende meesteresse, de politiek de dienende geest, die zich tevens verrijkt met de schatten der meesteresse. Wetenschap dient vrij te staan van elken staatkundigen invloed. Wetenschap welke haar onderzoekresultaten doet gehoorzamen aan den eisch van staatkundige noodzakelijkheid, is geen reine wetenschap. Zij wordt dan verlaagd tot politiek instrument van het toevallige gezag,-gemeenlijk althans,-of zij wordt dienstbaar gemaakt aan de staatkundige oppositietendenzen, hetgeen echter slechts zelden zal geschieden.

De eisch van neutraliteit is een eisch, waaraan door menschen zeer moeilijk, indien al, kan worden gehoorzaamd. Toch dient de wetenschap zelf ten aanzien van haar arbeid en de uitkomsten daarvan althans een staatkundige neutraliteit absoluut te bezitten.

Het is er verre van af, dat elke wetenschap dat standpunt inneemt. Of concreter uitgedrukt: er zijn helaas veel te veel wetenschap-beoefenaren, die de wetenschap misbruiken om hun speciale staatkundige oogmerken te dienen. Hoe nader het terrein der wetenschappelijke onderzoekingen gelegen is bij het veld der politiek, hoe moeilijker het is om die bizondere wetenschap rein te houden van politieke invloeden.

De wiskundige zal in het algemeen geen politieke verleiding te weerstaan hebben. Ook de chemist die een nieuwe explosiestof het leven geeft, zal zeker zijn licht niet onder de korenmaat stellen, alleen uit vrees, dat te eenigen tijd wellicht nihilistische elementen misbruik zouden maken van zijn vinding tot bereiking

van hun politieke doeleinden. Reeds veel minder „ongevaarlijk" is de uitgebreide wetenschap der natuur.

Het moderne wetenschappelijke denken heeft zich vooral op het gebied der natuurwetenschappen geworpen en de kennis hiervan tot de basis van de menschelijke beschaving gemaakt. Geen wijsgeerig systeem, zoo min thans als voorheen, kan een waardevol systeem zijn, indien het niet wortelt in natuurwetenschappelijke kennis en natuur-intuitie. Geen ethiek is een houdbare, welke zich stelt buiten de wetenschappelijke resultaten van het natuuronderzoek. Zelfs exacte wetenschappen, gelijk de medische, hebben natuurkennis tot fundament. Het is duidelijk dat de wetten, welke de wetenschap in de natuur vindt als de oorzaken van het algemeene natuurgebeuren om ons heen en in ons zelf zoolang wij deel uitmaken van de natuur, van ingrijpende beteekenis zijn op de uitbeelding en gestalting van het daarop gebaseerde menschelijke weten. Dit menschelijke weten echter, deze kennis van de feiten van het leven, de oorzaken van zijn bewegen en van zijn ontwikkeling, werkt natuurlijk terug op de wijze waarop de mensch tracht in te grijpen in die beweging en in die ontwikkeling.

Met de mate van natuurwetenschappelijke kennis houdt verband de mate van wijsheid, welke de handelingen der menschen en der menschengemeenschappen bestuurt. En dus de staatkunde.

De wetenschapstakken, welke gezamelijk den weelderigen boom der natuurwetenschappen vormen, zijn voor deze menschelijke staatkunde van verschillende gewichtigheid en beduiding. De technische wetenschappen hebben voor den maatschappelijken opbouw van ons leven een onovertroffen belang. Het is aan de toepassing van de onderzoekresultaten dezer wetenschappen te danken, dat het beeld der menschelijke beschaving die moderne schittering heeft, welke helaas te velen verblindt en deze *technische civilisatie* ook doet beschouwen als het schilderij onzer *innerlijke kultuur*.

Natuurlijk hebben de technische wetenschappen wel eenigen invloed gehad op de vormen en uitingen der staatkunde. Wanneer electrificatie van een spoorbedrijf, bij voorbeeld, moet plaats hebben, dan kan daar mede een gemeentelijke leeningspolitiek, om maar wat te noemen, ten nauwste samenhangen. Maar niettemin zijn de technische toepassings-wetenschappen op het

karakter der *politiek* van weinig invloed. Althans van geen directen invloed. Het is ongetwijfeld waar, dat door de ontwikkeling der menschelijke nijverheid tot machinale industrie, derhalve door de toepassing van het stoomvermogen, om maar alweder een sterk sprekend voorbeeld te noemen, het kapitalisme een voorheen ongekende vlucht nam en dat daardoor de klassenstrijd verscherpt werd, welke de machtige beweging van het internationale socialisme in het leven riep. Al blijft dit waar, niettemin zou het kapitalisme, wellicht minder spoedig, de hetzelf vernietigende tegenkracht van het socialisme ook zonder stoomvermogen en machinale industrie hebben opgeroepen. De technische steenkoolwetenschap, onderdeel der natuurwetenschappelijke aard-en delfstofkunde, zal dus ongetwijfeld wel van invloed geweest zijn op de *versnelling* van het sociologische proces, dat wij gewoon zijn aan te duiden met „klassenstrijd", maar voor het *karakter* van dit proces is zij niet van wijzigende, van ingrijpende beteekenis geweest.

Andere takken der natuurwetenschap echter hebben de menschelijke wetenschap der staatkunde, (de zoogenaamde staatswetenschappen) wel zeer zeker, zeer diep en zeer karakteriseerend beinvloed.

Onder die staatswetenschappen in uitgebreideren zin vatten wij samen:

de sociologie of kennis der menschelijke samenleving in haar historischen opbouw en constructie;

de economie of kennis der verschijnselen van groei en ontwikkeling der menschelijke samenleving en wel voornamelijk wat betreft den onderlingen strijd van de tegenstrevende krachten der stoffelijke begeerten;

de statistiek, een hulpwetenschap tot meting van vorenbedoelde verschijnselen;

de rechtswetenschappen, gezamelijk bedoelende de opsporing, beschrijving en ontwikkeling van het menschelijke rechtsbewustzijn.

Deze vier groepen vallen in tal van detail-wetenschappen uiteen, welke niet zelden zelf uitgegroeid zijn tot zeer voorname wetenschappen.

Zulke detail, neven-of hulpwetenschappen zijn bij voorbeeld voor de sociologie: volkenkunde of ethnologie, landenkunde of ethnografie, menschkunde of anthropologie; godswetenschappen of theologieën; politieke historie; beschavingsgeschiedenis of kultuurhistorie. Er zijn er nog meerdere. En wie onder deze

wetenschappen ook de archaeologie of wetenschap der voorhistorische kultuur wilde betrekken, zou daartoe het volste recht hebben. Elk dezer hulpwetenschappen nu valt wederom in onderdeelen uiteen.

Zoo ook is een zeer gewichtige nevenwetenschap voor de rechtstudie, welke, helaas, maar al te wordt verwaarloosd de zielkunde of psychologie, een onderdeel van de anthropologie.

Het is volkomen te rechtvaardigen dat men deze algemeene anthropologie of menschkunde zelfs als basis neemt van alle maatschappelijke wetenschap of politiek. Deze anthropologie omvat o. m. de anthropogenie, dat is de wetenschap der menschwording. En deze anthropogenie is wederom een onderdeel van de hoofdwetenschap der biologie, of wetenschap van het leven zelf, de voornaamste tak der algemeene natuurwetenschappen.

Waar zoo het een in het ander grijpt,—heel begrijpelijk overigens waar het subject van waarneming een eenheid is, namelijk het menschelijke denken,—daar is het duidelijk, van welk een beteekenis de ontwikkeling der natuurwetenschappen moet geweest zijn op die uiterst menschelijke wetenschap der politiek, indien men deze een wetenschap wenscht te noemen, hoewel zij enkel is een techniek, dat wil zeggen een toepassing van wetenschapsresultaten.

Dit in het oog gehouden, blijkt wel hoe onverstandig de zoo vaak aangetroffen afkeer van „theorie" is en de verheerlijking van de „practijk". Deze practijk is toch niets anders dan de juiste toepassing of de juist begrepen toepassing van de theorie. Of, hetgeen hetzelfde beteekent, de theorie is het juiste kennen der practijk.

Indien nu uit het voorgaande duidelijk geworden is, dat de staatkunde als *secundair* verschijnsel ten opzichte van de staatswetenschap, welke als primair moet worden beschouwd, aan deze staatswetenschap moet ontleenen de vormen voor zich zelf, dan wordt tevens klaar hoe eerlijk-wetenschappelijk men te werk dient te gaan opdat niet eenige politieke overweging de wetenschappelijke resultaten verknede tot vormen, welke momenteel nuttig worden geacht voor de bereiking van een politiek doel. Wel mag en *moet* zelfs de politiek bij voortduring bij de wetenschap leentje-buur spelen. Maar omgekeerd mag de wetenschap in geen geval schelen naar de politiek.

denken hem onbewust zoodanig in zijn wetenschappelijken arbeid, dat hij dezen dienstbaar maakt aan het streven tot handhaving van de politieke positie, welke zijn kring, zijn groep, zijn *clan*, inneemt.

Deze overweging van staatkunde ligt ten grondslag, waar wij bij voorbeeld waarnemen—hoe vaak nog!—dat de politieke gezindheid van invloed is op de aanstelling van professoren in bizondere takken van wetenschap.

Na al dit, zal het den lezer duidelijk zijn van hoeveel beteekenis het is, zorgvuldig na te gaan wetenschap en wetenschap. Van hoeveel gewicht, om bewust of onbewust politiek misbruikte wetenschap te scheiden van reine en niet gecorrumpeerde wetenschap. En ook welk een geweldige beteekenis de schoolstrijd heeft in alle landen, waar een sterk ontwikkelde democratie reeds de macht veroverd heeft om althans de staatschool vrij te houden, zooveel als doenlijk, van wetenschap, welke voor politieke doeleinden wordt misbruikt.

Maar nog duidelijker zal het, hoop ik, geworden zijn van welk een onberekenbaar nut het is, zich z e l f te vormen en op te voeden in een c r i t i s c h e n wetenschappelijk z e l f d e n k e n, en sceptisch te staan tegenover wetenschap, in welken geringen omvang of nederigen vorm ook maar, welke ons door de ons overheerschende macht van het nederlandsche kapitaal wordt gegeven.

Toen de machtstrijd tusschen politiek en wetenschap ten onzen gunste werd beslecht door het doordringen van de erkenning van ons recht op onderwijs, is begonnen de periode van het compromis, van de uitbuiting en de misbruiking van de resultaten der wetenschap om ons denken te verwringen en te verkneeden in een vorm en een richting, welke voordeelig zijn voor het behoud van Hollands machtspositie over ons. En dat behoeft niet eens door elkeen bewust gedaan te worden. Wie de leerboekjes over de indische geschiedenis, welke thans op de lagere scholen worden gebruikt, met ook maar even voldoende historische kennis doorleest, komt tot de ervaring, dat ons volk daarin steenen voor brood worden gegeven. Hetgeen ons daarin omtrent de geschiedenis van ons land wordt geleerd, is vaak zelfs directe onwaarheid en strekt er toe elke nationalistische opstreving in ons te verlammen, door

het verre-houden van de kennis omtrent de schoone daden van onze groote voorouders, omtrent de roemrijke perioden van grootheid en grootschheid, welke ons zouden kunnen opwekken tot navolging en veredeling van ons denken en ons doen.

WAT WIJ TE DOEN HEBBEN.

Hoe zullen wij ons tegenover deze al of niet bewuste politiek tot verzwakking onzer nationalistische eenwording verzetten? Wij leven in afwachting van het oogenblik, dat ons volk een vrije natie zal zijn. Maar wij moeten niet enkel op stoffelijk gebied ons sterken om dat oogenblik nader te brengen. Ook op geestelijk gebied kunnen wij krachtig aan het werk gaan.

Voor onze staatkunde is vooral noodig, dat wij natuurwetenschappelijk onderlegd zijn en zelf hebben leeren beoordeelen de verschijnselen om ons heen. Maar om dat tegen te houden, wordt aan Indië door het niet regeerende maar overheerschende gezagssysteem het hooger onderwijs zooveel mogelijk onthouden. Laten wij echter ons helpen, ook zonder de leiding, welke het hooger onderwijs ons zou geven. Reine wetenschap maakt revolutionair, omdat het in ons opkweekt het edele streven mede te werken aan het verbeteren van de maatschappij, waarin wij leven. Daarom echter wordt ons reine wetenschap verre gehouden. En wát wij dan nog verkrijgen, dat wordt ons mondjesmaat toegediend.

Het is een goede raad om den weg der europeesche democratie te volgen en ons vooral sterk toe te leggen op natuurwetenschappelijke kennis. Wij moeten diep doordrongen worden van wat die natuurwetenschap leert: de gelijkheid van elk organisme in zijn vermogen tot ontwikkeling; de leugen dat er volkeren of individuen zouden zijn, gedoemd om achterlijk te blijven; de leugen van het rascriterium in maatschappelijk ontwikkeling; de gelijkheid van den menschelijken oorsprong, wellicht de eenheid daarvan; de eenheid van het menschelijke denken, ondanks alle zich voordoende graadverschillen.

Het besef van dit alles geeft ons een geheel ander levensinzicht, daardoor een geheel andere maatschap-

pijbeschouwing. De nog thans zoo vaak gehuldigde maatschappijbeschouwing, welke meer of minderbaseert op de erkenning van een uit h o o g e r e n oor sprong gesproten koningschap en dus op de erkenning van een eigen v o l k s m i n d e r w a a r d i g h e i d, heeft de strekking ons neer te houden en ons de krachtente ontnemen voor onze staatkundige ontwikkeling tot den hoogsten graad. Daarom zijn godsdienstige stelsels alsde islam en het christendom, welke de gelijkheid der menschen prediken, staatkundig van zooveel hoogere beteekenis dan de stelsels, die kastenonderscheidingen erkennen of goddelijke afkomst toeschrijven aan vorsten.

De natuurwetenschap nu doodt deze soort maatschappijbeschouwing en geeft ons een heerlijk-revolutionair levensinzicht daarvoor in de plaats. En, gelijk gezegd, het uitgebreide veld der natuurwetenschap ligt onzen staatswetenschappen ten grondslag.

Laten wij trachten in die natuurwetenschappen te vinden de groote wetten en lijnen, welke ons een beeld geven van onze menschelijke en maatschappelijke ontwikkeling. Dat is geestelijk revolutioneerend.

HAECKELS BIOGENETISCHE GRONDWET.

De bedoeling van dit geschriftje is niet een verhandeling te geven over de natuurwetenschappen. De bedoeling is, op te wekken om vooral in die richting ons denken te doen gaan. Er zijn juist op dit gebied tal van prachtige populaire werken, welke ook den volslagen leek op natuurwetenschappelijk terrein een lectuur bezorgen, die interessanter is dan romannetjes lectuur. Ik verwijs vooral naar Wilhelm Bölsche's reeksen boeken, die men in elken boekhandel, ook in het hollandsch vertaald, kan bekomen. Dan zijn er vele populaire werkjes uitgegeven door de groote duitsche vereeniging „Kosmos" te Stuttgart. En ge kunt voorts elken catalogus van elken behoorlijken boekhandel nagaan om tal van werken naar uw gading te vinden. Ons volk moet lezen, lezen, lezen! Het moet heel wat van zijn spaarpenningen besteden aan lezen. Dit is één van de middelen om het vreemde gezag in deze gewesten te vernietigen en ons eigen gezag daarvoor in de plaats te zetten. Maar het dient te weten, wat het lezen moet. Uiterst nuttig zou het werken, wanneer zich uit onze partij een commissie vormde, die periodieke bulletins uitgaf om het volk te doen weten wat

het lezen moet. Er kunnen in de afdeelingen der N. I. P. door eigen middelen kleine natuurwetenschappelijke bibliotheken worden opgezet. Gewoonlijk is het een uitstekend middel na te gaan, welke boeken door de behoudsmachten in ons land worden verworpen of bestreden. Dat is gewoonlijk voor ons goede lectuur. De „Java-Post", het katholieke weekblad te Bandoeng, bestrijdt bij voortduring fel Haeckel en Bölsche. Laten wij *dus* hen, vooral den populairen Bölsche, tot vrienden onzer woning maken.

Intusschen, al is het niet mijn bedoeling om hier een natuurwetenschappelijke verhandeling te geven, wel wilde ik in het bizonder wijzen op een wet, door Ernst Haeckel gevonden en geformuleerd, die wij dienen te kennen.

Het is Haeckel's zoogenaamde „biogenetische grondwet." (biogenetisch = levenswordend). Zij houdt één van die geweldige grondwaarheden der natuurwetenschap in, welke een algeheele revolutie teweeg brengen in ons door kerkgeloof wat nog iets anders is dan godsdienstigheid, verwrongen redelijk denken.

Daarbij is het voor een gezonden kop zulk een interessant veld van onderzoek, dat de aanvaarding van deze wet opent, dat de studie ons meeneemt en een levensverdieping schenkt, welke ons inderdaad een innerlijk geluk kan geven. Wat toch is geluk vaak anders dan het vinden van de oplossing van raadsels?

De biogenetische grondwet houdt dit in: de ontogenie is een snelle en gedrongen herhaling van de philogenie.

Wat beteekent dit nu?

Ontogenie is de kiemontwikkeling. Philogenie is de stamontwikkeling.

Deze wet bedoelt dus te zeggen, dat de ontwikkelingsstadia van de kiem van een of ander organisme ons doen kennen den historischen ontwikkelingsweg van het organisme zelf, waarvan zij een snelle en samengedrongen herhaling is. Laten wij dit begrijpelijker maken.

De kiem van den mensch, zijn embryo in het moederlijf, maakt van het oogenblik der bevruchting tot het oogenblik der geboorte, zooals wij allen weten, verschillende stadia van ontwikkeling door. Eerst kort vóór de geboorte heeft het menschelijke embryo den

vorm en het voorkomen van het menschelijke kind. Daarvóór heeft het andere vormen, welke aan diverse lager georganiseerde wezens herinneren: protoplasma, cel, wurm, visch, enz. Nu houdt de biogenetische grondwet in: dat deze ontwikkeling van protoplasma tot menschelijk kind, via de levensvormen van de verschillende lagere organismen, in den tijd van negen maanden een herhaling is, kort en gedrongen, van de eeuwen geduurd hebbende ontwikkeling van den mensch uit een reeks van telkens lager georganiseerde wezens.

Bij eenig doordenken voelt ge reeds, hoe zeer deze biogenetische grondwet aan elke legende van een speciale menschenschepping en van de goddelijke afkomst van den mensch een einde maakt, en deze verwijst naar het museum van reliquieën uit den kindstijd der menschheid.

Haeckel's biogenetische grondwet werd door al wat naar behoud van macht streeft in politieken zin aanvankelijk heftig bestreden; daartegenover even geestdriftig door alle vooruitstrevende geesten verdedigd. Nog thans zijn het voornamelijk de katholieke kerk en de door dit politiek machtsinstituut beheerschte wetenschap, die een heftigen en meest onwaardigen strijd voeren tegen den nu onlangs gestorven geleerde. Niettemin heeft de natuurwetenschap Haeckel's biogenetische grondwet in zijn strekking als juist erkend.

Ik heb hierop gewezen met een byzondere bedoeling. Namelijk deze: om deze richtingslijn der menschelijke ontwikkeling vóór de zichtbare geboorte van het menschenkind indien mogelijk dóór te trekken, ook *na* diens geboorte.

Lange jaren heb ik gepoogd het materiaal te verzamelen, waaruit het mij mogelijk zou zijn die richtingslijn te bepalen. Ik meende goeden grond te hebben om uit de ontwikkeling van het individueele handelen van den mensch, onder den invloed van zijn geestelijke ontwikkeling, te kunnen opstellen een schema van de ontwikkeling van het sociale handelen der menschelijke gemeenschap. Dit waren onderzoekingen op het algemeene gebied der anthropologie en der sociologie. Het was duidelijk dat een bioloog als Haeckel zich op het veld der sociologie niet zeker en veilig kon gevoelen. Waar zijn taak als bioloog eindigde, daar moest de socioloog zijn arbeid voortzetten. Echter behoort deze socioloog over een aanzien-

lijke mate van psychologische kennis te beschikken.

Hoewel het door mij bijeen gebrachte materiaal nog verre van volledig is, en door mij ook zeker nooit volledig is te maken, heb ik nu toch reeds de intuitie mogen hooren spreken, dat er ook een sociogenetische ontwikkelingswet bestaat.

EEN SOCIOGENETISCHE GRONDWET.

Hoe dient deze wet geformuleerd te worden?

Ik geloof gevonden te hebben, dat de psychogenie een snelle en gedrongen herhaling is van de sociogenie.

Onder psychogenie wilde ik samengevat hebben de leer van het geestelijk wordingsproces van den mensch als individu, van zijn geboorte tot zijn sterven. De sociogenie bedoelt het geestelijk proces der maatschappelijke ontwikkeling.

Mijn stelling wil dan dit tot uitdrukking brengen: de kennis van de stadia der ontwikkeling van het individueel menschelijke denken en gevoelen zal ons tevens doen kennen de fasen der ontwikkeling van de maatschappij. De mensch is het herhalingsbeeld van de menschheid.

Laat ik dit nauwkeuriger omschrijven.

De sociologie zoekt nog voortdurend naar wetten en lijnen in den ontwikkelingsgang van de menschelijke samenleving en daarin dus tegelijk naar wetten en lijnen van den ontwikkelingsgang der geheele menschheid. Zij heeft systemen en classificeeringen uitgedacht, welke vaak van een verheugende helderheid en genialiteit zijn. Maar zij tast nog steeds in het onzekere ten aanzien van vele factoren der menschheidsontwikkeling, welke deze haar speciaal en noodwendig karakter en geen ander karakter geeft.

Nu geloof ik, dat die noodwendigheid, welke als een toetsteen voor zuiverheid dienst doet in elke wetenschap, ook in onze sociologie en daardoor in onze economische wetenschap aan te wijzen is, en dat zij op te sporen is door de bestudeering van de gemoedsontwikkelng van den menschelijken individu van wieg tot graf.

Er heeft te lang bestaan een denkwijze, welke stoelde in de erkenning van de opperheerschappij der stof. Het historisch-materialisme heeft ons wel gewis goede diensten bewezen, maar het heeft ons tevens onge-

voelig gemaakt voor de navorsching van de geestelijke factoren, welke ons de menschheidsontwikkeling helpen verklaren.

De klassenstrijd heeft ons oog verduisterd voor de ontwikkeling van de psyche in perioden, waarin van een klassenstrijd nog geen bewustzijn is geboren.

Ook het kind maakt een psychisch, een geestelijk ontwikkelingsproces door, en de overgroote beteekenis, welke wij geleerd hebben aan de stof te schenken, verdofte onzen blik voor dat proces.

Toch geloof ik, dat men juist dat ontwikkelingsproces van het gemoed (ziel en geest, intuitie en rede) van het kind moet begrijpen en doorgronden om zich een beeld te kunnen ontwerpen van het algemeene ontwikkelingsproces der primitieve menschheid.

Zoo ook zal de gezonde zielstoestand van den jongen mensch, naar mijn gevoel, een inzicht moeten geven van den ontwikkelingsgang der nog jeugdige menschensamenlevingen. Zij zijn nog gebonden door religieuse waanvoorstellingen en door een aanbidding van fysieke kracht. In dezen sociaal-psychischen staat beelden de maatschappelijke ontwikkelings-fasen de godsdienst-staatkunde en de overweldigers-staatkunde uit.

En wie het zielebeeld van den oude van dagen of van den stervenden mensch wist te teekenen voor zich, hij zou vermoedelijk begrijpen het complex van alle die politieke verschijnselen in een afgeleefde menschen maatschappij.

GROOTE BEZWAREN VAN HET ONDERZOEK.

Men mag zich, wanneer men zich aan het onderzoek zet, niet verhelen dat er een zee van bezwaren zich dadelijk openen zal. Bij het verzamelen van de gegevens zal men, zooals ook mij gebeurde, al dadelijk stuiten op de in het geheele individueele leven doorwerkende invloeden van menschelijke traditie, maatschappelijke machtstendenzen en kinderenopvoeding naar vastgestelde en in weinig geval nuttige, wel in elk geval vrijheid-bindende opvoedsystemen. Men zal moeten onderscheiden welke ontwikkelingsverschijnselen slechts zijn te beschouwen als een vervorming van de vrije ontwikkeling der psyche, en welke inderdaad, ondanks het verwringinssysteem, dat men opvoeding noemt, nog duiden op het doorzetten van eigen vrije uitleving. En overigens moet ook aan eventueelen

erfelijkheids-invloed van traditie aandacht gegeven worden. Dit lijkt zeker zeer moeilijk. Niettemin zal men bij alle kinderen, hetzij van Negers en Botokoeden in lagen staat van civilisatie, of van hoogontwikkelde Kaukasiërs, dezelfde psyche-trekken waarnemen, en des te duidelijker op hoe jeugdiger leeftijd zich de waarneming richt. Ik noem maar enkele trekken: drift, onbekwaamheid tot onderdrukking van opkomende begeerten, nieuwsgierigheid, onbestemdheidsvrees. Deze zelfde eigenschappen beheerschen duidelijk de primitieve menschen-gemeenschappen.

Op verderen leeftijd, die niet precies is aan te geven in jarental, wordt in den wordenden mensch vooral sterk het besef zijner hulpbehoevendheid en zijn fantasie gaat zijn wereldje bevolken met helpende kabouters en feeën, en ook het godsbegrip in den allervaagsten vorm van een goeden helper wordt nu reeds geboren, naast de afschrikwekkende en beangstigende scheppingen van reuzen en spoken. Angst gaat zijn hulpbehoevendheid vergezellen. Zoo vinden jonge menschengemeenschappen den godsdienst onder de zelfde werking van hulpbehoevendheid en angst.

En reeds begint tegelijkertijd bij den tien-en meerjarige de drang sterk te worden naar krachtmeting. Het krachtsbewustzijn, het zij geestelijk of fijsiek, wekt allengs den veroveringsdrang en de misdadigheid, die stoffelijke vormen van machtsbegeerte, genotsdrift of bezitsdrang aannemen en de liefdesperiode beinvloeden.

Zie dan toe, of niet ook de fasen van de verovering en de kapitalistische bezitslust overeenstemmen met de geleidelijke rijping der sociale psyche. Ga na, of ook niet de groote stroomingen die de wereld van ander aanzien maken in tijdperken van langeren of korteren duur, of niet ideeën van individualisme en socialisme, van eigenbaat en broederschap, van verzoening en bewustheid der verzondiging, van wijsgeerigheid en afkeer van de verwereldlijking der menschheid en de verstoffelijking der ziel, - ga na, of dat alles niet heeft parallellijnen in de ontwikkeling der individueele psyche, ongeacht waar aangetroffen, en vereenzaamd te midden der menschensamenleving zelf. Ga na, of niet de overgangen, die de vergroeïing van den eenen vorm in den anderen of de vernietiging van den eenen door den anderen hebben voorbereid niet tevens, zoowel rn de menschenmaatschappij als in de door openbaiingen verklaarde individuaal-psyche gekenmerkt wor-

den door revolutionaire overtuigingen, gekenteekend vaak door revolutionaire en catastrofale gebeurtenissen.

Een tweede soort moeilijkheid wordt ondervonden bij de keuze van de individueele onderzoek-objecten. Waar zal men ze vinden? In welk milieu dient men ze te zoeken? Welke zijn de normale objecten?

Wat de laatste vraag betreft, het is duidelijk dat men met afwijkingsverschijnselen en ziekteabnormaliteiten als regel niet verder komt, al kunnen psychosen zelfs zeer nuttig zijn. Er dient zich eerst voor ons oog te hebben opgebouwd een normaal product. Het zijn de psychologen, welke dit deel van de taak hebben te verzorgen. Zij zullen een psychologische analyse, waarbij een mate van geniale visie zeker te stade zal komen, hebben te controleeren door een psyche-statistiek. Of, empirisch, uit zulk een statistiek tot de strenge analysering te geraken.

Niemand zal betwijfelen, dat dit materiaal ons nog in het algemeen ontbreekt. Hoeveel waardevolle gegevens er reeds door tal van ethnologen, psychologen en paedagogen ook reeds werden bijeengebracht, toch zijn nog tal van hyaten aan te vullen.

Dan echter lijkt het mij, dat het er verder niet toe doet in welk milieu men zijn studieobjecten en vergelijkingsindividuen zoekt. Hetzij in een hoog ontwikkelde en fijn-geciviliseerde modern-europeesche maatschappij, hetzij bij de Fidsji-eilanders. Immers, al zullen de individueele uitingen verschillen, de tendenz daarin zal dezelfde blijken te zijn. Al zullen de maatschappelijke ideologieën geheel verscheiden zijn, ook daarin zal de tendenz steeds dezelfde zijn. Ons is het nu echter juist om die tendenzen te doen.

Een oud-geworden kannibaal, die b. v. naar aanleiding van een onklaargeworden gebit als stoffelijken prikkel tot wijsgeerigheid vervalt en het menschenetenveroordeelt, kan wellicht in het verband en in de verhouding tot de mate van ontwikkeling om hem heen een gelijke Messiasrol vervullen als een Christos. De wetenschappelijke zin doodt de jeugdliefde tot absolute graden en tegenstellingen, welke vervangen wordt door de erkenning, dat eerst in verhoudingscijfers de absolute tendenz tot recht zal komen.

Daarom echter doet het er niet toe, in welk milieu men den mensch op de ontwikkeling van zijn innerijk bestudeert, mits men hem slechts vergelijke *met*

dat milieu om de tendenzen te vinden, die wij dan de wetten der sociogenetische ontwikkeling zullen heeten. Deze uitkomsten zullen gelijk zijn, waar men ook die wetten zelf heeft pogen te ontdekken.

Wij hebben ons er voor te hoeden ons te doen afleiden door biologische en klimaatsinvloeden, welke bij het onderzoek dienen te worden bepaald en eventueel te worden geelimineerd, waarna de resultaten van het onderzoek een correctie zullen hebben te ondergaan, een herleiding als het ware op een norm van milieu en geografie, waarvoor ons de sociologen te hulp moeten komen.

OPWEKKING TOT STUDIE.

De bedoeling van dit geschriftje is niet meer geweest, dan een vingerwijzing te zijn, de verwoording van een intuitiebeeld, dat mij lange jaren reeds heeft beziggehouden, en waarvoor ik ook wel kostbaar materiaal heb bijeengegaard, maar dat nog in geen tientallen van jaren voldoende zal zijn, indien bijeenverzameld door een enkele, om van mijn wetenschappelijke hypothese een wetenschappelijke theorie en indien mogelijk een wetenschappelijke waarheid te maken. Niettemin heeft, zooals immer geschiedt voor een zoeker, het leven zelf een gelukkigmakende voldoening weggelegd in het doen vinden van tal van raadselen, daar waar een sleutel schijnt te passen op vele sloten, waarachter zich raadselen verborgen. Dan worden die raadselen gelezen met een geluk, dat ons enkel de Waarheid kan schenken. En het schijnt dan ook weldra de waarheid zelf te zijn, welke ons de raadselen ter lezing ongezocht in onzen levensweg werpt.

Reeds geloof ik, hoe uiterst onvolledig nochtans mijn stelling ook door mijzelf nog maar kan worden verdedigd, dat zich tal van sociologische en politieke verschijnselen in grootere en kleinere menschengemeenschappen anders laten duiden en begrijpen dan onze traditioneele kennisverwerking ons heeft geleerd. Reeds ben ik daardoor anders komen te staan tegenover verschijnselen van oogenschijnlijk eruptieven aard, gelijk het geestelijk anarchisme of het fysisch nihilisme. Reeds zie ik de massa-uiting aan onder een anderen gezichtshoek dan die welke mij uit boeken als instrument werd medegegeven. En iets duidelijker wordt mij die raadselachtige wet dat minderheden een kans van waar-

heid vóór hebben op meerderheidsbesluiten en meerderheidshandelingen, dan zij mij door de traditioneele verklaringen, die geen verklaringen zijn, langen tijd is geweest. Reeds geloof ik te zijn aan den wortel van dat vreemde, ondanks alle uitlegging nog steeds vreemdt verschijnsel, dat de massa in haar uiting teruggrijp naar lagere motieven van handelen dan elke individueele unit dier zelfde massa zou doen.

Wie de sociale psyche wenscht te begrijpen in haar reactie op de prikkels der stoffelijke omgeving, moet de individueele psyche eerts doorgronden. Er is een verhouding tusschen die beiden. Er is een waarheid tusschen die beiden, dat wil zeggen een Eenheid, want waarheid is eenheid. Ik heb gepoogd om in mijn sociogenetische grondwet die waarheid te stamelen. Meer niet.

Laten vele anderen behulpzaam zijn in het betere formuleeren daarvan. Gelijk elke waarheid is zij revolutioneerend in hooge mate. Zij breekt met alle opvatting van Tweeheid, Drieheid, Veelheid. Er zijn geen verschillende rassen ter wereld. Er is maar één menschengeslacht. Er zijn geen verschillende ontwikkelingslijnen. Want alle deze voeren naar één zelfde hoogtepunt. En de veelheid der individueele verschillen dient slechts daartoe om de éénheid der totaliteit des te steviger te grondvesten.

Deze revolutioneerende tendenz zal mijn stelling gehaat maken, zoo als elke geestelijke revolutie gehaat wordt door de traagheidstendenz van den mensch en van menschengroepen. Men bedenke, hoezeer deze stelling den bijl zal leggen aan den voet van verkerkte godsgelooven, welke zij doet beschouwen als jeugduitingen, niet eerwaardig als oude wijsheid maar enkel te koesteren als een weemoedige herinnering aan den sprookjestijd der menschheid in wording. En men bedenke hoezeer tal van traditioneel vereerde opvattingen zullen verdwijnen met de erkenning dat de psychogenie is een snelle en gedrongen herhaling der sociogenie.

Wij, oosterlingen, die een oudere samenleving, een oudere gemeenschap vormen dan de westerlingen wij zullen nooit meer in het westersche socialisme van thans kunnen gelooven. Wij zullen onze eigen socialistische broederschapsstelsels opbouwen in den geest, waarin wij aan de materie niet die gebiedende plaats meer zullen kunnen geven, welke het jonge westen haar

schonk. Wij, oosterlingen, gelooven reeds aan het diepwijsgeerige „vleesch-geworden Woord". Wij gelooven reeds „dat de Gedachte is de eerste". Daarom verzetten wij ons in den geest tegen de verplatting van deze wijsgeerigheid in een of ander scheppingsverhaal, dat tot noodelooze en schadelijke heiligheid werd verheven. En evenzoo verzetten wij ons tegen die andere vergroving en jongheidsuiting, welke ons wil doordeingen van de dwaasheid, dat het geschapene, de srof, zich haar schepper, de Gedachte schiep. Mijn hypothese bedoelt geen uitwerking of doorvoering van eenig bestaand stelsel; zij heeft de strekking eener algemeen-geestelijke revolutie.

Velen kunnen hier helpen. Psychologisch gevormde ouders vooral kunnen door een aandachtige en redelijke waarneming hunner kinderen, buiten bedervend. opvoeding gehouden, kostelijk materiaal aandragene De wijze van woordschikking en begripsvorming bij zuigelingen, die beginnen te praten, moet ons, dit leerde mij eigen waarneming reeds, duidelijk maken, hoe de homo alalus de spraak vond. Onderwijzers, kunnen behalve het dresseeren en africhten van onzen armen geest, bouwsteenen verzamelen bij hun jammerlijk sociaal sloopingswerk aan onze vrije, mooie oorspronkelijkheid. Psychologen kunnen vergaren, sociologen en ethnologen verwerken. Men geloove niet, dat men „gestudeerd" behoeft te hebben om dit alles te vinden. De oorspronkelijkheid van den geest is de groote ontdekker van waarheid.

Oorspronkelijke bestudeering der natuurwetenschappen, welke losmaakt van het schoolsche denken, geeft ruimte aan den zoekenden geest. De meeste groote ontdekkingen in wetenschap en techniek zijn gedaan door leeken.

Ik wilde er op wijzen dat thans één onzer partijgenooten, die nimmer „studeerde" in den gebruikelijken zin, maar zijn leven doorbracht met waarnemen en opmerken, thans bezig is aan de samenstelling van een streng wetenschappelijk werk over den monogenetischen oorsprong aller religieuse stelsels. Mijn eigen liefde tot de natuurwetensehappen hebben mij niet enkel de basis geschonken, waarop latere hoogeschoolstudie, toch ook grootendeels te voor reeds buiten de aula geoogst, mijn levensinzicht en maatschappijbeschouwing kon inplanten, maar zij heeft mij als leek, - dit zij gezegd tot opwekking van ve-

len, die zich uit bescheidenheid niet „geroepen" wanen, - den periophtalmus koelreuteri doen bestudeeren en beschrijven in de veronderstelling dat het onaanzienlijke diertje een overgangsvorm daarstelde in den ontwikkelingsketen, welke uit de kieuw den long doet geboren worden. Dit leekenwerk heeft mij de voldoening gegeven, dat het manuscript in het Philogenetisch Museum te Jena als wetenschappelijk document een onderdak heeft mogen vinden. Het was als leek, dat ik gemeend heb een zekere rhytmiek te moeten aannemen in de b e w e g i n g der menschheidsontwikkeling, welke in de hoofdstrekking een met-de-zon-gaande richting markeert. Het was als leek, dat ik sterk voelde hoe er een e e n h e i d, dat is: een gelijkblijvende noodwendigheid, was in die ontwikkeling. En och, het is ten slotte half als leek dat ik de hiervoor aangeduide psycho-sociologische grondwet meen te hebben aangegeven.

Dan, voornamelijk toch ook als leek verzamelde ik de gegevens voor de economische studie van onze politieke ontwikkeling, aan het resultaten-samenstel welker studie innigvertrouwende partijgenooten den eerenden naam van het „dedeisme" hebben gegeven, studie welke ik als gediplomeerde, „dus" als deskundige, voorzetting en vorm heb gegeven.

Waarmee enkel bedoeld wil zijn al-te-bescheidenen op te wekken om ook hun schouders te zetten onder het algemeene werk onzer geestelijke ontplooiïng.

Dit kleine geschriftje heeft overigens nog slechts de bedoeling gehad, weer eens een steentje bij te dragen tot den opbouw onzer geestelijke Revolutie.

Dr. E. F. E. Douwes Dekker.